อ่านรีพับลิกของเพลโต : กวีนิพนธ์ในทรรศนะของนักปรัชญา

Reading Plato's Republic: Poetry in Philosopher's Views

ฮากิม สุดินปรีดา / Hakim Sudinpreeda

Department of English, Didyasarin International College, Hatyai University

E-mail address: hakim_s@hu.ac.th

Received: August 25, 2020
Revised: November 24, 2020
Accepted: December 13, 2020

Abstract

This paper aims to analytically study Plato's diagnostic discussion of poetry and present the results by synthetically reading the relevant dialogues appeared in The Republic, Book Two, Three, and Ten. The hermeneutic approach employed in the study is to discuss several disputed issues between poetry (including rhetoric) and philosophy. The finding is exposed with analytic description. The study finds out that Plato's critique of the influence of poetry is imputable to his reflection on a philosopher's attempt (through Socrates's voice) to handle with the Athenian culture of reality-inconsiderate appreciation given to poets at that time. To him, poets are imitators/creators of reality, conveying what is believed to be true to the public using the theory of Form and the schema connecting together an idea, artefact, and the imitator. Instead of getting disapproved, this phenomenon impressed them. Therefore, the poets must be conditionally banished out of the

"city in speech". As they know not nor they recognize the essence of reality and philosophical arrangement the moment their rhetorical exchange takes place. However, between philosophy and poetry, there is no complete difference. To remain neither active nor convinced is the advice of Socrates for philosophers to handle with poets who brag their realization of the truth.

Keywords: Plato, Poetry, The Republic

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอบทวิเคราะห์คำอภิปรายของเพลโตว่าด้วยกวีนิพนธ์ โดยอาศัยการอ่านเชิงวิเคราะห์บทสนทนาที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏในงานเขียนรีพับลิกในเล่มที่สอง สาม และสิบอย่างละเอียดโดยอาศัยสมมุติฐานเชิงตีความหรือ"อรรถปริวรรตศาสตร์" ว่าด้วยการวิวาทะกันระหว่างกวีนิพนธ์ (และวาทศิลป์) กับปรัชญาไปพร้อม ๆ กันกับการทบทวนเอกสารทุติยภูมิหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยที่ผลการวิจัยถูกนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ บทความชิ้นนี้ค้นพบว่า สาเหตุที่เพลโตวิพากษ์อิทธิพลของกวีนิพนธ์นั้น ก็เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของนักปรัชญา (ผ่านน้ำเสียงของโสเครตีส) ในการรับมือกับวัฒนธรรมการยกเกียรติให้กับกวีของชาวเอเธนส์ในสมัยนั้นโดยปราศจากการพิจารณาข้อเท็จจริง เขามองว่า กวีคือผู้เลียนแบบ/ผู้สร้างความจริง และถ่ายทอดสิ่งที่ถูกเชื่อว่าจริงดังกล่าวนี้ให้กับสาธารณะโดยอาศัย "ทฤษฎีแห่งแบบ" (theory of Form) และแผนผัง (schema) ที่เชื่อมโยงกรอบคิด (Idea) สิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ (artifact) และผู้ทำการเลียนแบบ (imitator) เข้าด้วยกัน แทนที่ปรากฏการณ์เช่นนี้จะได้รับการติเตียน แต่กลับสร้างความประหลาดใจให้กับผู้ชม/ผู้ฟัง เหล่าบรรดากวีนั้นจึงต้องถูกขับไล่ให้ออกจากเมือง "ที่สร้างขึ้นด้วยวาจา" ไปอย่างมีเงื่อนไข เนื่องจากว่าพวกเขาไม่รู้/ไม่เข้าใจแก่นแท้ของความจริง และระเบียบวิธีการทางปรัชญา ในระหว่างที่พวกเขากำลังแลกเปลี่ยนวาทศิลป์ระหว่างกันอยู่ แต่อย่างไรก็ตามระหว่างปรัชญาและกวีนิพนธ์นั้น มิได้มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง การแสดงท่าทีเฉยเมยไม่คล้อยตาม คือ ข้อเสนอของโสเครตีสให้นักปรัชญาปฏิบัติต่อบรรดากวีที่อ้างตนว่าบรรลุถึงความจริง

คำสำคัญ: เพลโต, กวีนิพนธ์, รีพับลิก

บทนำ

ในบรรดางานเขียนที่เพลโต (Plato) ได้สร้างสรรค์ขึ้น เช่น อโพลโลจี (Apology) ไอออน (Ion) เฟดรัส (Phaedrus) กอร์เกียส (Gorgias) และรีพับลิก (Republic) นั้น การอภิปรายว่าด้วยกวีนิพนธ์นับว่าเป็นงานเขียนที่ส่งอิทธิพลต่อบรรดาสาวกของเขาในสาขาวิชาวรรณกรรมมากพอ ๆ กับสาวกของเขาในสาขาวิชาอื่น ๆ นอกจากความพยายามเข้าใจหมายเหตุว่าด้วยการ “มีข้อพิพาทอันเก่าแก่เกิดขึ้นระหว่างปรัชญาและกวีนิพนธ์” (Plato & Bloom, 1968, p. 290) แล้ว บรรดาสาวกเหล่านี้ ยังตั้งข้อสงสัยอย่างท้าทายถึงสาเหตุที่ทำให้เพลโตเชื่อมโยงประเด็นทั้งสองเอาไว้ด้วยกันอย่างใกล้ชิดในลักษณะที่ว่าทั้งคู่มีความเหมือนกัน อีกทั้ง ความเรียงที่เพลโตเขียนขึ้น (เพื่อนำเสนอแนวคิดเชิงวิพากษ์กวีนิพนธ์ในทรรศนะของโสเครตีส) นั้น มีลักษณะที่ครอบคลุม ผ่านวิธีการใช้ภาษาที่วกวนไปมาไร้ระเบียบและแยกส่วนออกมา (branch off) อย่างไรก็ตาม ความเรียงชุดนี้ถูกพิจารณาว่าถูกเสกสรรปั้นแต่งขึ้น อันเนื่องมาจากความไม่ขาดตอนและลงตัวได้ในทุกมิติของบทสนทนา (Griswold, 2020)

ข้อความดังกล่าวข้างต้นนี้ มิได้เป็นเพียงต้นเหตุประการเดียวของเรื่องนี้เท่านั้น เพราะยังมีข้อความที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทระหว่างทั้งคู่อีกหลายบท ที่มีส่วนรับผิดชอบในการตั้งคำถามเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องกันอย่างแท้จริงระหว่างปรัชญาและกวีนิพนธ์ บนข้อคำถามที่ว่า ข้อพิพาทเหล่านี้เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับอะไร? (Griswold, 2020) อีกทั้ง ยังมีประเด็นให้ต้องพิจารณาอีกมากมาย เฉกเช่นแรงปรารถนาอย่างแรงกล้าของเหล่าบรรดานักปรัชญาชาวกรีก และความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันอย่างแท้จริงกับบทบาทสำคัญของกวีนิพนธ์ในเวลานั้น (Tucan, 2013)

บทสนทนาในรีพับลิก แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างข้อถกเถียงที่เพลโตใช้นั้นเริ่มโดยการยกตัวบทหลักฐาน (data) ที่เชื่อกันว่าเป็นบทโจมตี (polemic) ของกลุ่มกวีที่มีต่อนักปรัชญา ก่อนที่โสเครตีส ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้รอบรู้/ผู้สลับสับเปลี่ยนเล่นคำ/ผู้ใช้เหตุผล จะถูกวินิจฉัยให้ต้องปลิดชีพ โสเครตีสเองในฐานะตัวละครเอกก็ไม่ทราบว่าใครกันแน่ที่เป็นคนกล่าวหา แต่ก็มีการระบุชื่อนักพูด (sophists) และกวี เช่น กอร์เกียส (Gorgias) โพรดีคัส (Prodicus) ฮิพเพียส (Hippias) และกลุ่มคนซึ่งถูกนำเสนอผ่านตัวตนแห่งความเป็นเมเลตัส (Meletus) ดังที่ปรากฏในอโพโลจี (Miller, Platter, & Platón, 2010, pp. 24-35) โดยที่ชื่อสองคนในนี้ ต่อมาก็ถูกนำมาเป็นหัวข้อบทสนทนา ท่ามกลางการปฏิเสธว่าตัวเองไม่มีองค์ความรู้ที่นักพูดเหล่านี้กำลังเร่ขายอยู่ โสเครตีสก็ค่อย ๆ ยกข้อกล่าวอ้าง

เพื่อแก้ต่างให้กับนักปรัชญา แม้ว่าดูคลุมเครือ แต่คำแก้ต่างเหล่านี้สามารถที่จะจัดเป็นบทโจมตีที่ดุดันได้ เฉกเช่น บทที่กล่าวหาฝ่ายตรงข้ามว่าเป็น “สุนัขตัวเมียตัวหนึ่งที่กำลังตะโกนไปยังเจ้าของอยู่ด้วยเสียงร้องแอ๋งๆ” และ“สุดยอดแห่งสำนวนคมคายอันว่างเปล่าของคนโง่”(Plato & Bloom, 1968, pp. 290-291) ในแง่นี้ รีพับลิกจึงเป็นมากกว่างานเขียนที่มาพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนทางการเมืองและการศึกษา ทั้งนี้ ใจความหลักของมันถูกวางอยู่บนความเป็น “เมืองแห่งอุดมคติ” (Tucan, 2013)

โฮเมอร์ (Homer) และอาจจะรวมถึงเฮสิอด (Hesiod) ต่างก็เป็นตัวละครสำคัญที่เป็นอีกต้นเหตุหนึ่งของเรื่อง ในรีพับลิกมีการแสดงให้เห็นว่ามีกลุ่มคนที่ให้การสนับสนุนโฮเมอร์ โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้ได้ยกย่องเขาว่าเป็นแนวหน้าแห่งปัญญา เพลโตเองก็เห็นด้วยว่าโฮเมอร์เป็นนักการศึกษาของชาวกรีกที่แท้จริง และได้กล่าวเพิ่มเติมอย่างรีบเร่งว่าโฮเมอร์เป็นกวีที่มีความเป็นกวีมากที่สุดและเป็นกวีแห่งโศกนาฏกรรรมคนแรก เขายอมรับว่าโฮเมอร์และสาวกของเขาประสบความสำเร็จในการโฆษณาชวนเชื่อ และเมื่อพิจารณาข้อความที่ว่า: “แต่เรื่องเล่า/ตำนานที่ว่าเฮฟเฟสตุส (Hephaestus) เขาสืบเชื้อสายมาจากฮีระ (Here) ผู้เป็นมารดาก็ดี หรือในโอกาสหนึ่งที่บิดาของเขาได้ส่งให้เขาบินไปช่วยเธอ (ฮีระ/มารดา) ในขณะที่เธอกำลังถูกทำร้ายก็ดี และตำนานทั้งหมดที่เกี่ยวกับสงครามระหว่างเหล่าปวงเทพที่ระบุโดยโฮเมอร์ก็ดี ทั้งหมดเหล่านี้ล้วนต้องไม่ถูกยอมรับให้นำเข้ามาสู่ “สถานะ” (State) ของความเป็นเราได้ ไม่ว่ามันจะให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบหรือไม่ก็ตาม” (Plato & Bloom, 1968, p. 56) ทำให้โฮเมอร์มีความผิดฐานเฉยเมยต่อความเท็จและทำคุณสมบัติเหล่าปวงเทพให้เหมือนกับคุณสมบัติแห่งมนุษย์ ซึ่งในทรรศนะของ Tucan (2013) แล้ว การมองธรรมชาติและพฤติกรรมของปวงเทพให้เสมือนกับธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ (หรือ มานุษยนิยมวิทยา) ในลักษณะนี้ จึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าถูกต้องได้ ไม่แม้กระทั่งเชิงเปรียบเทียบ นั่นหมายความว่า เพลโตกำลังตั้งค่าตัวเองให้เป็นผู้ที่ต่อต้าน “ปรัชญาแห่งชีวิตทั้งหมด”

เพลโตอาจจะเป็นนักปรัชญาสำคัญคนล่าสุดที่วิเคราะห์การพิพาทของทั้งสองเอาไว้อย่างลึกซึ้ง โดยที่อริสโตเติลผู้เป็นลูกศิษย์ของเขาอาจจะไม่เห็นด้วยกับเขาในเรื่องนี้ แต่ในขณะเดียวกัน อริสโตเติลเองก็เชื่อว่า เมื่อถึงคราแห่งการไล่ล่าหาความจริง ปรัชญามีความเหนือกว่ากวีนิพนธ์ อีกทั้ง ผู้สืบทอดมรดกทางปัญญาของเพลโตเฉกเช่น ซีโนฟานีส (Xenophanes) และเฮราคลีตัส (Heraclitus) ได้วิพากษ์วิจารณ์กวีเฉกเช่น โฮเมอร์ และเฮสิอด (Hesiod) อย่างรุนแรง (Notomi, 2011) และเนื่องจากโฮเมอร์ได้เสกสรรค์ปั้นแต่ง

วัฒนธรรมร่วมสมัยนี้ขึ้นมา ดังนั้นเพลโตก็กำลังตั้งค่าตังเองว่าต่อต้านวัฒธรรมร่วมสมัยด้วย ในตอนนั้น อีกทั้ง เขายังนำเราไปสู่การจัดประเภทกลุ่มคนที่วิพากษ์วิจารณ์เขาด้วยว่าเป็น “ผู้เทิดทูนโฮเมอร์ (praises of Homer) เป็นกลุ่มคนซึ่งบอกว่ากวีคนนี้ (โฮเมอร์) เป็นคนที่ให้การศึกษาแก่ชาวกรีก และในการจัดการและศึกษากิจการต่าง ๆ ของมนุษย์” (Plato & Bloom, 1968, p. 290)

การที่เพลโตต่อต้านโฮเมอร์ทำให้การพิพาทครั้งนี้มันบานปลายไปถึงขั้นเป็นการพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างปรัชญาและกวีนิพนธ์ และนั่นทำให้เข้าใจว่า เมื่อคราวที่เพลโตโจมตีกวีนิพนธ์/หรือโฮเมอร์ เขาไม่ได้หมายถึงสาวกผู้ชื่นชอบโฮเมอร์เท่านั้น แต่เขายังหมายถึงสาวกผู้ชื่นชอบกลุ่มคนที่ได้รับอิทธิพลจากโฮเมอร์ด้วย เพลโตมองว่ากวีนิพนธ์(ทั้งหมด) นั้นมีอิทธิพลกระจายไปทั่ว และมักจะเป็นอันตราย เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า เพลโตพิจารณากวีนิพนธ์ว่าเป็นข้อความที่ใช้เพื่อการท่องจำ (recitation) และการแสดง (performance) ซึ่งมักจะถูกนำเสนอออกมาผ่านบริบทแห่งการเป็นโรงละครสาธารณะ และข้อสมมุติฐานว่าด้วยธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (nature and divine) ที่กวีนิพนธ์สร้างขึ้นนั้น สำหรับเพลโตแล้วมันเป็นข้อสุมมมิตฐานที่ผิดเพี้ยน (Griswold, 2020) และด้วยการที่เพลโตมองว่าตำนาน/นิยายนั้นเป็นการผสมผสานกันระหว่างความจริงและการโกหก (Plato & Bloom, 1968, p. 54) นอกจากที่มันจะสร้างกรอบแนวคิดให้กับศิลปะกวีนิพนธ์ขึ้นแล้ว ยังสร้างคุณสมบัติ ‘เชิงลบ’ ให้ศิลปะแขนงนี้สำหรับกลุ่มคนที่ยกย่อง/ให้คุณค่าความจริงอีกด้วย (Tucan, 2013) ดังคำพูดของ Niobe บุตรของ Aeschylus ความว่า: “...และยิ่งไปกว่านั้น พวกเขา (กวีนิพนธ์) ดูเหมือนว่า ส่งผลกระทบที่ไม่ดีต่อกลุ่มคนผู้ซึ่งได้ยินพวกมัน (กวีนิพนธ์) ทุกคนจะเห็นอกเห็นใจตัวเอง (sympathetic with himself) เมื่อเขาตกอยู่ในสถานการณ์ลำบาก...และเลือดแห่งเหล่าอสูรกาย (the blood of demons) ก็ยังคงไหลเวียนอยู่ในสายเลือดของพวกมันอยู่” (Plato & Bloom, 1968, p. 70) ความกล้าหาญของเพลโตสมควรที่จะได้รับการยกย่อง เพราะนอกจากในขณะที่เพลโตได้ตั้งคำถามวิพากษ์อิทธิพลของกวีนิพนธ์ขึ้นผ่านน้ำเสียงของโสเครตีสแล้ว เพลโตก็ยังทำการรณรงค์ (advocate) องค์ความรู้วิชาปรัชญาไปพร้อมกันด้วย นับว่าเป็นการรณรงค์ให้เกิดโครงการชุดใหม่ทางประวัติศาสตร์ และแน่นอนว่า เมื่อพิจารณาในแง่ของปรัชญาแล้ว เขาได้ประสบความสำเร็จอย่างล้นหลาม

อย่างไรก็ดี เนื่องจากภายในกรอบการวิเคราะห์คำอภิปรายของเพลโตว่าด้วยกวีนิพนธ์นั้น มักจะมีการอ้างถึงการวิเคราะห์กวีนิพนธ์ในแง่มุมของปรัชญา และศาสตรา

นิพนธ์ที่เกี่ยวกับความสวยงาม (aesthetic) ดังนั้นจึงจำเป็นที่ต้องมีความเข้มงวดในการตรวจสอบคุณลักษณะการนิยามกวีนิพนธ์ ซึ่งในทางรากศัพท์ของภาษากรีกเองคำว่ากวีนิพนธ์ (“poiero”) นั้น หมายถึง “สร้าง” หรือผลิตขึ้น โดยที่กวีก็คือกลุ่มบุคคลที่ “สร้าง” โองการ (Klarer, 2013, p. 27) รวมทั้งความแตกต่างระหว่างประเภท รูปแบบ เนื้อหาของกวีนิพนธ์ (เช่น ตำนาน โศกนาฏกรรม เนื้อเพลง)

การให้คำนิยามคำศัพท์กวีนิพนธ์ในมุมมองของเพลโต สาเหตุความขัดแย้งระหว่างกวีนิพนธ์และเพลโต ขอบเขตการวิพากษ์ และการผูกให้ติดกับการนำเสนอภาพตัวแทน (representation) หรือการลอกเลียนแบบ (imitation) หรือการแสดงออก (expression) หรือ “mimesis” ในภาษากรีกคลาสสิก (Halliwell, 2002, p. 14) จะเห็นได้ว่า กรอบการวิเคราะห์ลักษณะนี้อาศัยวิธีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบและเข้มงวดพอ ๆ กันกับการศึกษาค้นคว้าข้อแตกต่างระหว่างกวีนิพนธ์และศิลปะแขนงอื่นๆ ผู้วิจัยทราบดีว่าการทำความเข้าใจในประเด็นนี้นั้นกระทำได้ไม่ง่ายนัก ซึ่งความยุ่งยากประการแรก ประกอบด้วย คำถาม ข้อสงสัยต่างๆ เช่น เหล่าบรรดานักปรัชญา(ในปัจจุบัน)ได้พูดถึงวาทศิลป์ไว้อย่างไรบ้าง? นับว่าเป็นคำถามที่ตอบยากด้วยเหตุผลอย่างน้อยก็เพราะ (1) ไม่ค่อยมีกลุ่มนักปรัชญา (และกลุ่มนักคิดในลักษณะเดียวกัน) ที่นิยมศึกษาเรื่องนี้ โดยอาจจะเล็งเห็นว่าไม่ค่อยมีเหตุผลอะไรให้ต้องพูดถึงวาทศิลป์ และ (2) เนื่องจากความคลั่งไคล้การวิเคราะห์อย่างระมัดระวังและการโต้เถียงโดยใช้เหตุผลทำให้นักปรัชญาไม่ชอบและต้องการที่จะหลีกเลี่ยงวาทศิลป์ประการที่สอง ใช่หรือไม่ที่วาทศิลป์นั้นไม่ดีเสมอไป? เพราะในอดีตที่ผ่านมา มีตัวอย่างวาทศิลป์ที่ได้รับการยกย่องต่าง ๆ มากมาย ยิ่งไปกว่านั้น โสเครตีสของเพลโตก็ใช้วาทศิลป์ในการสนทนากับคู่สนทนาของเขาหลายต่อหลายครั้ง ดังที่มีปรากฏในบางช่วงบางตอนในการตอบโต้ของเขาที่มีต่อเทรซีมาคุส (Thrasymachus) (Plato & Bloom, 1968, pp. 4-34) ประการที่สาม สำหรับเพลโตแล้ว กวีนิพนธ์และวาทศิลป์นั้นทั้งคู่เป็นสิ่งเดียวกันหรือไม่? เพราะนอกจากรีพับลิกจะมอบความรู้สึกที่ว่า เพลโตได้เชื่อมทั้งคู่ (กวีนิพนธ์และวาทศิลป์) ไว้อย่างใกล้ชิดกันมากแล้ว เพลโตเองก็ยังได้กล่าวเอาไว้ด้วยว่ากวีนิพนธ์เป็นวาทศิลป์ประเภทหนึ่ง ในตอนที่กำลังสนทนาอยู่กับคาลีคลีส (Callicles) (Plato, Hamilton, & Emlyn-Jones, 2004, pp. 97-98) แน่นอนว่า การศึกษาประเด็นสนใจในแง่ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้มันมีอาณาเขตที่ครอบคลุมกว้างขวาง และประเด็นปัญหาหนึ่งมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับอีกประเด็นปัญหาหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอบทอภิปรายของเพลโตว่าด้วยกวีนิพนธ์ดังที่ปรากฏในงานเขียนรีพับลิก

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาของบทความชิ้นนี้อาศัยวิธีการอ่านเชิงวิเคราะห์อย่างละเอียดโดยอาศัยสมมุติฐานเชิงตีความหรือ“อรรถปริวรรตศาสตร์” (Hermeneutics) ในการอภิปรายประเด็นว่าด้วยปรัชญา กวีนิพนธ์ วาทศิลป์ และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังที่ปรากฏในบทสนทนาในชุดบทสนทนารีพับลิก และถูกกำหนดขึ้นภายในขอบเขตแห่งเงื่อนไขดังนี้

1. ผู้วิจัยทบทวนเอกสารทุติยภูมิหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาข้างต้น

2. ผู้วิจัยอ่านวิเคราะห์เอกสารปฐมภูมิรีพับลิก (Plato & Bloom, 1968) อย่างละเอียดโดยเฉพาะเล่มที่สอง สาม และสิบ ศึกษาความเชื่อมโยง/เกี่ยวพันกันระหว่างบทสนทนาตั้งแต่บทสนทนาแรก ๆ จนถึงบทสนทนาท้าย ๆ

3.ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและจัดกระทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิวาทะกันระหว่างกวีนิพนธ์ (และวาทศิลป์) กับปรัชญาเท่านั้น โดยที่ไม่แตะต้อง “พัฒนาการ” แห่งมุมมองที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นอื่น เช่น ภาพลักษณ์ของเพลโต แนวคิดทางการเมือง หรือแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวละครที่ชื่อโสเครตีส

4. ผู้วิจัยไม่ได้ทำการจำแนกแยกแยะระหว่างมุมมอง/แนวคิดของเพลโตและโสเครตีสออกจากกัน เหตุเพราะในฐานะที่โสเครตีสเป็นตัวละครและเพลโตเป็นผู้ประพันธ์ มันไม่จำเป็นเลยว่าทุกคำพูดหรือแนวคิดของตัวละครจะต้องเป็นของผู้ประพันธ์หรือถูกยอมรับโดยเขา แต่ในขณะเดียวกันมันก็ไม่ได้หมายความว่า ผู้ประพันธ์ไม่ได้พูดหรือนำเสนอแนวคิดอะไรเลย แท้ที่จริงแล้วผู้ประพันธ์เองก็กำลังรณรงค์นำเสนอแนวคิดนั้นๆ อยู่ด้วยเช่นกัน ดังนั้น เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นกับทั้งสองฝ่าย ผู้เขียนการอภิปรายแนวคิดของโสเครตีสและเพลโตด้วยการอ้างอิงเป็นระยะ ๆ

5. ผู้วิจัยถ่ายทอดบทแปลที่ใช้อ้างอิงตลอดทั้งบทความ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารปฐมภูมิหรือทุติยภูมินั้นซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้แปลด้วยตัวเอง

6.ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์

เมืองแห่งอุดมคติ: หมุดหมายแห่งการนิยามความยุติธรรม การใช้นิทานและเรื่องเล่าในฐานะสื่อการสอน และการค้นพบข้อผิดพลาดของบทกวี (เฮสิอดและโฮเมอร์)

บทอภิปรายในรีพับลิกเล่มที่สองเริ่มขึ้นด้วยการตกลงยอมรับที่จะสร้างเมืองหนึ่งขึ้นด้วยวาจา หรือ “เมืองในอุดมคติ” ตามคำแนะนำของโสเครตีสพร้อมกับเงื่อนไขที่ว่าหากความยุติธรรมถูกค้นพบในนครรัฐ (polis) รัฐหนึ่งเสียก่อน การนิยามคำว่ายุติธรรมสามารถทำได้ง่ายขึ้น โดยกลุ่มคนที่จะเข้าไปปกครองเมืองนี้ได้ คือ กลุ่มผู้พิทักษ์แนวทางปรัชญา (หรือ กลุ่มนักปรัชญา) ซึ่งหมายถึง“ชายผู้ที่มีความสูงส่งทางด้านคุณธรรม/ศีลธรรมและปัญญา” (Tucan, 2013) พร้อมทั้งมีการพิจารณาความเหมาะสมของการศึกษา (proper education) สำหรับนักปกครองแห่งเมืองนี้ (Plato & Bloom, 1968, p. 54) (และสำหรับประชาชน) และแรงบันดาลใจในการศึกษาเพื่อเป็นการ “บูรณาการปรัชญาและจิตวิญญาณ” เข้าด้วยกัน (Plato & Bloom, 1968, p. 53) ผลจากความพยายามในครั้งนี้ทำให้เกิดการมุ่งประเด็นไปที่การนำศิลปะหรือแรงบันดาลใจที่ถูกปลูกฝังไว้ในชีวิตมนุษย์ทุกคนตั้งแต่วัยเด็ก (เช่น นิทาน,เรื่องเล่า,ตำนาน,นิยาย) มาแปลงรูปร่างให้อยู่ในรูปของสื่อการสอนเพื่อประกอบขึ้นเป็นองค์ความรู้ให้กับ “เมืองนี้” โดยผู้ที่สามารถสรรหานิยายมาให้ก็คือ “ผู้สร้างนิยาย” ซึ่งคือผู้ที่สร้างภาพลักษณ์ของเหล่าวีรบุรุษและเทพเจ้า และความสัมพันธ์ระหว่างทั้งคู่ เปรียบได้เหมือนกันกับพวกจิตรกร (Plato & Bloom, 1968, p. 55)

ปรากฏการณ์ครั้งนี้ ต่อมาทำให้โสเครตีสค้นพบข้อผิดพลาดหลัก ๆ โดยภาพรวมของบทกวี (โดยเฉพาะบทที่ประพันธ์ขึ้นโดยเฮสิอดและโฮเมอร์) อยู่สองประการ คือ ข้อผิดพลาดทางด้านเนื้อหา และข้อผิดพลาดที่ถูกนำมาใช้เป็นแบบเรียนทางการศึกษา (educational texts) เพื่อหวังผลทางการเมือง กล่าวคือ เหล่าบรรดาเด็กหนุ่มไม่สามารถตัดสินอย่างดีได้ว่าอะไรถูกอะไรผิด และประสบกับความยุ่งยากที่จะขจัดหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เยาว์วัย เพราะมันจำเป็นที่ต้องให้พวกเด็กหนุ่มเหล่านี้ได้ยินมาในสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดคุณงามความดีที่แท้จริงเท่านั้น (Plato & Bloom, 1968, p. 56) อย่างไรก็ตาม การวิพากษ์ของโสเครตีสในครั้งนี้ถูกมองว่า “เกิน” ขอบเขตการวิพากษ์เพื่อ “สร้างเมืองด้วยวาจา” สาเหตุหนึ่งก็คือเขามุ่งเป้าไปที่การโจมตีและท้าทายหลักความเชื่อ/ความเข้าใจเรื่องศาสนาที่ยึดถือโดยเหล่าบรรดากวีนิพนธ์กลุ่มนี้และชาวกรีกในตอนนั้น

หรือเรื่องเทพเจ้าผู้ซึ่งทรงมีคุณสมบัติแห่งความไม่เปลี่ยนแปลง (unchanging) ทรงเป็นสาเหตุแห่งความดีและไม่รุนแรง และเป็นผู้ที่ “เรียบง่ายและเป็นจริงโดยสิ้นเชิงทั้งในการกระทำและคำพูด” เนื่องจากเทพเจ้าท่านเอง “ไม่เปลี่ยนแปลงหรือหลอกลวงคนอื่น ๆ ผ่านภาพมายา คำพูด หรือผ่านการนำส่งสัญญาณไม่ว่าในตอนตื่นหรือฝัน” (Plato & Bloom, 1968, p. 61) การที่โสเครตีสวิพากษ์ “ข้อผิดพลาด” และอิทธิพลด้านเนื้อหาของกวีนิพนธ์ในลักษณะนี้ได้สร้าง “ความน่าตื่นเต้น” ไม่น้อย (Griswold, 2020)

การวิพากษ์เกินขอบเขต รากฐานเทววิทยา ข้อสงสัยด้านศีลธรรม และความผิดพลาดของกวี

เนื่องจาก “ไม่มีกวีผู้โกหกอยู่ใน (ลักษณะแห่งความเป็น) เทพเจ้า” ... “ไม่มีแรงกระตุ้นใดที่จะทำให้เทพเจ้าต้องหลอกลวง” (Plato & Bloom, 1968, p. 60) และมนุษย์ไม่สามารถรู้เรื่องเทพได้ดีกว่าพวกเทพด้วยกันเอง (กวีจะพูดถึงเหล่าทวยเทพอย่างถูกต้องได้ก็ต่อเมื่อพวกเขาเองคือเทพ) ดังนั้น บรรดากวี (เช่น โฮเมอร์) ก็คือเทพ และในฐานะที่เป็นเทพเจ้า พวกเขาต้องไม่โหก ต้องเป็นผู้นำมนุษย์ด้านศีลธรรม เป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวกรีกสรรเสริญเยินยอบรรดากวีผู้ยิ่งใหญ่ว่าเป็นเทพเจ้า การที่โสเครตีสได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานประพันธ์เหล่านี้ แสดงว่าโสเครตีสไม่ได้เชื่อตามที่ชาวกรีกเขาเชื่อกัน ในทางกลับกัน เขากำลังสงสัยประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณสมบัติของเหล่าบรรดากวีและเนื้อหาของงานประพันธ์อยู่ด้วย นอกเหนือจากความต้องการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการปฏิบัติตนให้กวีอยู่ในคุณธรรมศีลธรรม โดยแนะนำบรรดากวีให้พูดว่า การที่กลุ่มคนกระทำผิดโดนลงโทษนั้น แสดงว่าพวกเขาได้รับประโยชน์จากพระเจ้า (อย่างยุติธรรม) (Plato & Bloom, 1968, p. 58) และห้ามปรามไม่ให้กวีเหล่านี้ไปตัดสินคนกลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่มคนที่ชั่วช้าสามานย์แล้ว โสเครตีสกำลังตอบโต้คำกล่าวอ้างของกวีกลุ่มนี้ที่ว่า “เป็นไปได้ที่คนชั่วจะเพิ่มจำนวนขึ้นและคนดีจะได้รับอันตราย” กล่าวคือ เขากำลังปลอบใจผู้คนไม่ให้ตื่นตระหนกต่อ “โศกนาฏกรรม” อันมี โฮเมอร์เป็น“ผู้นำ” (Plato & Bloom, 1968, p. 281) การวิพากษ์กวีนิพนธ์ในรีพับลิกเล่มที่สองสามารถสรุปได้ว่า คุณลักษณะที่ผิดพลาดของเหล่าทวยเทพ ก็คือ พวกเขาไม่ได้สร้างความเหมือนที่แท้จริง (true likeness) แต่อย่างใด

โสเครตีส: ส่งเสริมความกล้าหาญ และรับมือกับความรุนแรงทางอารมณ์เศร้าโศกที่สร้างขึ้นโดยกลุ่มกวี

การปฏิเสธโลกทัศน์แห่ง “ความโศกเศร้า” กลับมามีความเด่นชัดมากขึ้นในรีพับลิกเล่มสาม และในเล่มเดียวกันนี้ การอภิปรายของเขาถูกผูกให้ติดอยู่กันอย่างตรงไปตรงมากับอิทธิพลของกวีนิพนธ์ในแง่ของการส่งเสริมให้เกิดศีลธรรมด้านความกล้าหาญและความพอประมาณขึ้นภายในจิตวิญญาณของพวกเด็กหนุ่ม ผลจากการที่โสเครตีสได้ตรวจสอบอิทธิพลในครั้งนี้ทำให้รูปเหมือน (portrait) ฉบับเต็มของเทพเจ้าฮาเดส (Hades) หรือพลูโตหรือพลูตอน ในนวนิยายกรีกโบราณ (ซึ่งเป็นลูกชายของโครนัส (Cronus)และรีอา (Rhea) หนึ่งในบรรดาพี่น้องสายเลือดเดียวกันของเขาก็คือเทพซุส (Zeus) หลังจากที่ซุสโค่นบัลลังก์จากบิดาแล้ว ซุสได้แต่งตั้งฮาเดสเป็นผู้ปกครองนรกหรือยมโลก เป็นสถานที่ที่มีแต่ความมืดและน่ากลัว) และภาพลักษณ์ (depiction) ของเหล่าบรรดาผู้โด่งดังหรือคนดีทั้งหลาย (ตามที่ได้รับการตั้งฉายา) ที่กำลังคร่ำครวญและเศร้าโศกถึงเคราะห์ร้ายของพวกเขาเองอยู่นั้นต้องถูกเอาออกไป ด้วยเหตุผลที่ว่า นอกจากไม่มีมูลแห่งความจริงแล้ว มันยังไม่ได้ให้ประโยชน์อะไรกับผู้ฟัง/ผู้ชมเสียเลย นอกจากจะทำให้พวกเขารู้สึกเกรงกลัวในการรับมือกับความตาย (และความโศกเศร้า) อันที่จริงแล้ว สำหรับโสเครตีสแล้ว ความตายไม่ได้เป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุดที่เรามี (West, 1980, p. 12) โสเครตีสเน้นย้ำว่า กลุ่มกวีเหล่านี้ต้องไม่เลียนแบบ/ลอกเลียนเหล่าทวยเทพหรือกลุ่มบุรุษที่ทุกข์ทรมานกับความรุนแรงทางอารมณ์ (Plato & Bloom, 1968, p. 66) เนื่องจากว่าจิตวิญญาณที่เข้มแข็งจะต้องไม่ถูกครอบงำโดยอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น พวกมันจะไม่ทุกข์ทรมานจากความขัดแย้งทางจิตวิญญาณ (Plato & Bloom, 1968, p. 69) พร้อมทั้งยังแนะนำว่า ควรให้มีการบูรณาการเนื้อหาแห่งบทกวีให้พูดถึงกลุ่มผู้หญิงที่ไร้เกียรติและกลุ่มผู้ชายเลว ๆ เอาไว้ด้วย (Plato & Bloom, 1968, pp. 65-66)

กวีนิพนธ์และการลอกเลียนแบบ สู่การจัดประเภทตามหมวดหมู่ และข้อผ่อนปรนต่อเหล่ากวี

ในเล่มที่สาม เพลโตในฐานะผู้ประพันธ์ยังได้เสนอทรรศนะความเข้าใจ/จุดยืนของเขาว่าด้วยธรรมชาติของกวีนิพนธ์เอาไว้ด้วย เขาเริ่มด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาของกวีนิพนธ์

(logos) และคำศัพท์ (lexis) และได้ให้นิยามคำว่ากวีนิพนธ์ในฐานะที่เป็น “เรื่องเล่า” รวมทั้งได้จัดประเภทกวีนิพนธ์ตามหมวดหมู่ (generic category) ไปพร้อมกัน (Plato & Bloom, 1968, pp. 71-72) ซึ่งต่อมาการจัดประเภทของเพลโต ก็ได้กลายเป็นต้นแบบแห่งทฤษฎีการจัดประเภท (genre) ของอริสโตเติล ดังที่ปรากฏใน Poetics กล่าวได้ว่า ปฏิบัติการแบ่งแยกกวีนิพนธ์ออกเป็น “หมวดหมู่” ในครั้งนี้ ถูกตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ระหว่างกวีนิพนธ์และความจริง จนเป็นที่มาของการขับไล่ (banish) กวีให้ออกจากเมืองแห่งอุดมคติไป (Plato & Bloom, 1968, p. 76 และ p. 290) ในฐานะ “นักลอกเลียนแบบ” ผู้ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทน หรือ ทำสำเนา ซึ่งต่อมาก็ค่อย ๆ ถูกแทนที่ด้วยบทบาทของความเป็น “ช่าง” ผ่านน้ำเสียงในทำนองเสียดสี ทำนองเดียวที่ว่า การเป็นตัวแทน (representation) ที่กำลังนำเสนอความจริงผ่านมิติต่าง ๆ อย่างหลากหลายนั้น กำลังจะถูกแทนที่ด้วย ‘การลอกเลียน’ อย่างเป็นทางการ ผ่านวิธีการบางอย่างและด้วยธาตุแท้แห่งมายากล (illusionist nature) และด้วยเหตุนี้เอง ทำให้นักแสวงหาความจริงไม่สามารถที่จะยอมรับบทบาทของการทำสำเนาบทบาทนี้ได้ เพราะมันจะประกอบเป็นส่วนหนึ่งของบรรดาประโยคที่เกี่ยวกับศาสตร์แห่งความรู้ (gnoseological) (Tucan, 2013)

อย่างไรก็ตาม นอกจากที่เพลโต ได้ทำนายถึงการขยายตัวของเมืองในอุดมคติแล้ว เขายังมีนัยยะที่ชี้ให้เห็นว่า ในเมืองนี้ (เมืองในอุดมคติ) มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเหล่าบรรดากวี แม้ว่าบทบาทหน้าที่ของพวกเขาในเมืองนี้นั้นอาจจะไม่ได้มีความสำคัญก็ตาม เพราะเนื่องด้วยความจำเป็นบางอย่างพร้อมๆ กับกลุ่มนักล่า รวมไปถึงกลุ่มคน ซึ่งบริการสร้างความอลังการให้กับผู้หญิง (Plato & Bloom, 1968, p. 50) ซึ่งหากพิจารณาในแง่นี้แล้ว การขับไล่ไม่ให้กวีอาศัยอยู่ในเมืองแห่งอุดมคติไปอย่างสิ้นเชิงนั้น ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ โดยเฉพาะถ้าเขาเลียนแบบทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความสามารถและวิทยะปัญญา (Plato & Bloom, 1968, p. 76) ในแง่นี้ โสเครตีสกำลังรำพรรณถึงคุณสมบัติการเลียนแบบที่ใช้โดยนักปรัชญา เพราะนักปรัชญาเองอาจจะมีคุณสมบัติแห่งการลอกเลียน ‘แบบ’ บางอย่าง (Plato & Bloom, 1968, p. 180) ด้วยเพื่อใช้ในการพรรณนา/อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ เท่าที่พอจะทำได้

ข้อกล่าวหาของเพลโตที่มีต่อกวีนิพนธ์ (โดยเฉพาะที่บอกว่า กวีนิพนธ์คือการลอกเลียน) ได้ถูกทำให้กระจ่างชัดขึ้น ผ่านกลุ่มข้อความที่พัฒนาทฤษฎีความรู้/ความจริงทฤษฎีหนึ่งขึ้นมา ดังที่จะเห็นได้จาก คติที่แฝงมาจาก ‘ถ้ำ’ ในเล่มเจ็ด (Plato & Bloom, 1968, pp. 193-200) โดยเฉพาะข้อความที่พูดไว้กับกลาอูคอน ซึ่งความจริงหรือความรู้ สำหรับ

นักโทษกลุ่มที่โดนล่ามโซ่ผูกไว้กับผนังของถ้ำ (ซึ่งอุปมัยได้กับมนุษย์) แล้ว ก็ไม่ใช่สิ่งอื่นใดนอกจากเป็นเงาที่ถูกฉายมายังผนังของถ้ำก็เท่านั้น กล่าวคือ มนุษย์มีขีดข้อจำกัดด้านศาสตร์แห่งความรู้ ผู้ซึ่งถูกประสาทสัมผัสของตัวเองนำพาให้หลงทาง ในขณะเดียวกัน เพื่อที่ว่าจะได้เข้าใจรูปร่างสัณฐานที่แท้จริงของความจริงและรูปร่างสัณฐานขั้นพื้นฐานที่สุดของความดีได้ มนุษย์เอง (โดยเฉพาะที่มีความฉลาด) ก็ประสงค์ที่จะรับมือกับขีดข้อจำกัดเหล่านี้ (Plato & Bloom, 1968, p. 196)

กวีนิพนธ์/วาทศิลป์และปัญหาทางศีลธรรมเชิงลึก: คุณสมบัติแห่งวิธีการเล่าแบบเลียนแบบ การอาลัยถึงความโศกเศร้า และความเพลิดเพลินที่ได้เห็นคนอื่นเศร้า

หลังจากที่โสเครตีสค้นพบประเด็นปัญหาด้านเนื้อหา และพยายามสร้างคำจำกัดความของคำว่า “กวีนิพนธ์” อย่างมีนัยยะซ่อนเร้นเอาไว้ด้วยแล้ว เขาก็ได้สร้างคุณสมบัติด้าน “ลีลาภาษา” หรือศัพท์เทคนิค (lexis) สำหรับวาทศิลป์ขึ้น และจัดประเภทกวีนิพนธ์ให้เป็นหัวข้อย่อยของวาทศิลป์ด้วย โดยที่โสเครตีส เอาคำทั้งสองคำนี้ (หมายถึงวาทศิลป์และกวีนิพนธ์) มาใช้ควบคู่กันประหนึ่งว่าทั้งนักเล่านิยายและกวีต่างก็ถูกจัดให้อยู่ในประเภทเดียวกัน ผลที่ตามมาก็คือประเด็นปัญหาข้อนี้กลับกลายเป็นประเด็นปัญหาทางศีลธรรมเชิงลึก เพราะมันมีความเกี่ยวข้องกับแนวทางสร้างผลกระทบของกวีนิพนธ์ต่อจิตใจที่ถูกถ่ายทอดผ่านวิธีการเล่าแบบเลียนแบบ (นักเล่า“สวมรอย”นำเสนอความคิดเห็นของส่วนตัวเข้าไปในบทบรรยายด้วย) นอกเหนือจากการที่โสเครตีสระบุว่า หากการเลียนแบบได้รับการปฏิบัติมาตั้งแต่เด็กแล้ว มันก็จะถูกหล่อหลอมให้กลายเป็นพฤติกรรมและนิสัย (เชิงบังคับ) ให้กับผู้เล่า/ผู้เลียนแบบให้เขาต้องค่อยๆ ที่จะประยุกต์บทบาทที่ใช้แสดงบทบาทนั้นมาใช้ในชีวิตจริง “ไม่ว่าจะเป็นในด้านร่างกาย และสติสัมปชัญญะ ตลอดจนความคิด” (Plato & Bloom, 1968, p. 74)

ข้อความดังกล่าวข้างต้นยังมีนัยยะที่ส่อให้เห็นถึงความต้องการของโสเครตีสในการแจ้งเตือนไปยังบรรดาเจ้าคณะปกครองนครรัฐทางวาจาว่า พวกเขาไม่ควรเลียนแบบสิ่งอื่นใด พวกเขาเป็นผู้ที่มีจิตใจสูงส่งที่สุด ในฐานะที่พวกเขาเป็นแบบอย่างให้กับเด็กหนุ่ม (และพลเมืองทั่วไป) (Griswold, 2020) แต่มีข้อยกเว้นว่า หากพวกเขามีเหตุจำเป็นหรือประสงค์ที่จะเลียนแบบอะไรบางอย่างแล้ว ก็จงให้เป็นสิ่งที่ “...เหมาะสมกับพวกเขาตั้งแต่

วัยเด็ก เช่น บุรุษผู้กล้าหาญ เสมอต้นเสมอปลาย ใจบุญ อิสระ และคุณลักษณะเช่นนี้อื่นๆอีก และสิ่งที่ชั่วช้า หรือสิ่งอื่น ๆ ที่มันน่าอับอาย พวกเขาต้องไม่ทำและต้องไม่เก่งที่จะเลียนแบบ..” (Plato & Bloom, 1968, p. 74) หมายความว่า นอกเหนือจากความจำเป็นบางอย่างที่ทำให้เกิดความเป็นไปไม่ได้ที่จะขับไล่ไม่ให้กวีอาศัยอยู่ในเมืองแห่งอุดมคติไปอย่างสิ้นเชิงแล้ว (Plato & Bloom, 1968, p. 50) ยังมีข้อยกเว้นให้กวี “ผู้เลียนแบบ” สามารถอาศัยอยู่ในนครรัฐที่ดีแห่งนี้ได้ หากเขามีวิทยะปัญญาที่จะเลียนแบบทุกสิ่งทุกอย่าง... (อย่างน่า) อัศจรรย์ และเป็นที่ชื่นชอบ...” (Plato & Bloom, 1968, p. 76) อย่างไรก็ดี โสเครตีสเองเชื่อว่า คนเราสามารถทำงานหรือเลียนแบบสิ่งใด ๆ อย่างดีได้เพียงแค่งานหรือสิ่งเดียวเท่านั้น (Plato & Bloom, 1968, p. 73)

กล่าวโดยสรุป ในรีพับลิกเล่มที่สามมีการเปลี่ยนเป้าหมายจุดสนใจไปยังการเลียนแบบ หรือที่ Clay (2000) “การสวมบทบาทตัวละคร” (impersonation) (p. 118 และ p. 120) โดยที่กิจกรรมทุกกิจกรรมที่เป็นการเลียนแบบด้วยการสวมบทบาทตัวละคร (ซึ่งถูกเลียนแบบด้วยเช่นกันนั้น) ถูกมองว่าเป็นการฉ้อฉลเช่นเดียวกันที่เกิดขึ้นกับการเลียนแบบทางกวีนิพนธ์ (poetic mimesis) (ยกเว้นว่าเลียนแบบเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางศีลธรรม) แต่อย่างไรก็ตาม การวิพากษ์กวีนิพนธ์เลียนแบบในครั้งนี้ไม่ได้มีการเว้นระยะห่างระหว่างผู้ชม/ผู้ฟังเอาไว้ด้วย อีกทั้งผู้ประพันธ์เองก็มีระยะห่างจากบทบาทตัวละครที่เขากำลังนำเสนออยู่ก็ไม่มาก

ความสามารถ/เชี่ยวชาญในการ ‘เลียนแบบ’ โดยการนำเสนอ/ถ่ายทอดความทุกข์ทรมานของเหล่าบรรดากวีนั้น มีความเกี่ยวเนื่องกับคุณสมบัติแห่งประเด็นด้านจิตวิทยา ในแง่นี้ ผู้ชม/ผู้ฟังนั้น พวกเขาไม่ได้อยู่ในฐานะคนที่กำลังคล้อยตามกับการนำเสนอความทุกข์ทรมานเท่านั้น แต่ยังสามารถถูกจัดให้เป็น “เหยื่อ” ซึ่งไม่แม้กระทั่งให้ความพยายามกับการต่อสู้กับความขัดแย้งเหล่านี้โดยอาศัยวิธีการแห่งการรู้แจ้ง (ปรัชญา) เลย ในทางกลับกัน ทั้งบรรดานักเลียนแบบและผู้ชม/ผู้ฟังต่างก็ถูกมองว่ากำลังเสริมสร้างภาพพจน์แห่งเงื่อนไขของความเป็นมนุษย์ให้แข็งแรง/ดีขึ้น และสร้างความติดตาติดใจให้กับกลุ่มคนที่ไม่นิยมเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล (non-rational or irrational) แทน หรือในอีกแง่หนึ่งนั้น กลุ่มผู้ชม/ฟังที่เป็นเหยื่อกลุ่มนี้ ก็คือ กลุ่มคนที่การนึกคิดและจินตนิมิต รวมทั้งภาพความทรงจำและความรู้สึกต่าง ๆ ของพวกเขาทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นท่ามกลางสภาวะความไม่รู้สึกตัว (หรือกึ่งรู้สึกตัว) สำหรับโสเครตีสแล้ว การกระทำเช่นนี้ของพวกกวีนั้น สามารถทำให้ “คนที่ดีที่สุดในหมู่พวกเรา...เพลิดเพลิน...(และ) คล้อยตาม” (Plato & Bloom, 1968, p.289)

จนเกิดความผิดปกติทางระบอบสุขภาพแห่งจิตใจขึ้นมาในที่สุด Lear (1998, p.240) ได้แสดงทรรศนะต่ออิทธิพลแห่งปรากฏการณ์นี้ว่ามีมากจนอาจจะถึงขั้นชักนำผู้ฟังให้เข้าไปสู่สภาวะไร้การพินิจพิเคราะห์ ความเป็น “ดราม่า” (Griswold, 2020) ในการปลดปล่อยอารมณ์ออกมาในระหว่างการชมละครโศกนาฏกรรมหรือฟังกวีนิพนธ์ในลักษณะนี้กลับครอบงำเราในชีวิตจริง โดยอาศัย “ความเพลิดเพลินที่จะเห็นคนอื่นทนทุกข์ทรมาน” (enjoyment of other people's sufferings) สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ส่วน (แห่งจิต) ที่รู้สึกเวทนาของคนๆ หนึ่งนั้นไม่สามารถที่จะถูกหักห้ามไม่ให้แสดงออกมาภายนอกตัวเขาเองอย่างง่ายดายได้ (Plato & Bloom, 1968, pp. 289-290) แต่ทว่า ดราม่าลักษณะนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะผลพวงแห่งความเพลิดเพลินกับโศกนาฏกรรมเท่านั้น แต่กลับทำให้เราเพลิดเพลินที่ได้เห็นว่าความละอายมันถูกนำเสนอโดยตัวแทน/นักแสดง ซึ่งส่งผลกระทบเชิงจริยธรรม

วิชาชีพลำดับที่สาม: ทฤษฎีแห่งแบบ การเชื่อมโยงกันขององค์ประกอบทั้งสาม และการอวดอ้างองค์ความรู้

ในรีพับลิกเล่มสิบนั้น โสเครตีสได้หันกลับไปวิพากษ์กวีนิพนธ์อีกครั้งหนึ่งโดยการห้ามไม่ให้เข้าชมสิ่งที่ถูกเลียน (Plato & Bloom, 1968, p. 277) แต่ก็ไม่ได้มีการระบุถึงประเภทของกวีนิพนธ์ แต่อย่างใด โดยที่ก่อนหน้านี้โสเครตีสได้ยุติการวิพากษ์กวีนิพนธ์ชั่วระยะหนึ่งไปแล้วในเล่มที่สามด้วยการเบี่ยงประเด็นไปวิพากษ์ดนตรีและยิมนาสติก ระหว่างการอภิปรายดำเนินอยู่นั้น อารัมภบทแห่ง “ทฤษฎีแห่งแบบ” (theory of Form) ก็ค่อยๆ ปรากฏตัวขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นระเบียบวิธีแห่งการวิพากษ์ประเด็นใหม่ (ผ่านชุดคำศัพท์ที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย) หลักการอธิบายที่โสเครตีสยืนกรานว่า มันเริ่มต้นด้วยการมีรูปแบบ (หรือกรอบคิด) แห่งความเป็นเตียงนอนและโต๊ะอยู่ ซึ่งผู้ที่สร้างรูปแบบ/กรอบคิดนี้ขึ้นมาก็คือพระเจ้า จนในเวลาต่อมา รูปแบบ/กรอบคิด (แห่งความเป็นเตียงและโต๊ะ) เหล่านี้ก็ถูกเลียนแบบขึ้นโดยบรรดาช่างฝีมือ/ ช่างไม้ ผู้ซึ่งเป็นกลุ่มคนในลักษณะที่กำลังเพ่งมองไปยังแม่แบบตัวพิมพ์เขียวแห่งรูปแบบ/กรอบคิดนั้น จนในท้ายที่สุด ผลิตภัณฑ์ที่ถูกเชื่อว่าเป็นเตียงนอนหรือโต๊ะก็ถูกสร้างสรรค์ขึ้นโดยบรรดาช่างไม้ และนั่นหมายความว่า ผลิตภัณฑ์เหล่านี้มันถูกสร้างขึ้นโดยนักเลียนแบบ และถูกจัดให้อยู่ในประเภทเดียวกันกับนักเลียนแบบจำพวกนักวาดรูป ที่เป็นเช่นนี้ Griswold (2020)

มองว่ามันมีสาเหตุเพราะเป็นกลุ่มคนผู้ซึ่งสร้างรูปภาพของวัตถุเหล่านี้ขึ้นภายใน ‘โลกกายภาพ / โลกเสมือนจริง’ (world of becoming)

อีกทั้ง โสเครตีสยังได้นำเสนอแผนผัง (schema) ขึ้นมาชุดหนึ่ง เป็นแผนผังที่ประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันสามประการ ระหว่างกรอบคิด (Idea) สิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ (artifact) และผู้ทำการเลียนแบบ(imitator) ทั้งหมดสามส่วนมีลักษณะเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเรียงร้อยเชื่อมต่อเข้าด้วยกัน นั่นหมายความว่าด้วยการที่องค์ประกอบทั้งสามส่วนแห่งแผนผังชุดนี้ไม่ได้ลงรอยกันกับกรอบคิดว่าด้วยความเป็นนิรันดร์ หรือ กรอบคิดที่มาจากพระเจ้า (ดังที่ก่อนหน้านั้นโสเครตีสได้อ้างไว้) ตั้งแต่แรกอยู่แล้ว ดังนั้นการสร้างมันจึงบังเกิดขึ้นภายในโลกเสมือนจริง แน่นอนว่า การพัฒนาแผนผังดังกล่าวข้างต้นขึ้นมานั้นมีจุดประสงค์ซ่อนเร้นเพื่อให้มีการแทนที่ตำแหน่งบรรดาช่างฝีมือด้วยกลุ่มคนที่สร้างแนวคิดหรือความคิดเห็น(ที่ยังประโยชน์)ให้กับนครรัฐ เช่น นักกฎหมาย นักการศึกษา ผู้คุมกองทัพ และอื่น ๆ และแทนที่ตำแหน่งบรรดาศิลปินวาดรูปด้วยตำแหน่งของเหล่าบรรดากวี ดังนั้น นี่จึงเป็นสาเหตุที่ทำไมวิชาชีพของเหล่ากวีจึงถูกจัดให้อยู่ใน “ลำดับที่สาม...” (Plato & Bloom, 1968, p. 280) แน่นอนว่า หนึ่งในบรรดานัยประหวัด (implications) ของแผนผังชุดนี้ก็คือ โสเครตีสต้องการชี้จุดให้เห็นว่า สาเหตุที่กลุ่มกวีเหล่านี้ต้องถูกปลดออกจากตำแหน่งเดิมนั้น เนื่องจากว่าพวกเขาไม่รู้/ไม่เข้าใจแก่นแท้ของความจริง (ระเบียบวิธีการทางปรัชญา) พวกเขาสามารถหลอกลวงผู้ไร้เดียงสา/ผู้หลงเชื่อกวีนิพนธ์ให้เข้าใจว่าพวกเขากำลังได้รับความจริงกันอยู่ Urmson (1997, p. 233) ได้อธิบายว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ทำให้การเลียนแบบ (ของกวี) ต้องรับเอาสำนึกแห่ง “การปลอมแปลง”เข้ามาด้วย กล่าวคือ การอวดอ้างทางความรู้ของกวีนั้น ส่งผลไม่ใช่เพียงแค่ให้พวกเขายอมรับองค์ความรู้ที่ถูกกวีประกอบขึ้นอย่างภาคภูมิใจเหล่านั้นเท่านั้น แต่ยังยอมรับเอาข้อกล่าวอ้างว่าด้วย “ศิลปะและทุกสิ่งอย่างที่เกี่ยวข้องกับมนุษยธรรมทั้งหมด ที่สัมพันธ์กับบาปบุญคุณโทษ และรวมทั้งนรกสวรรค์ด้วย” (Plato & Bloom, 1968, p. 281) อย่างไรก็ดี กลุ่มคนที่จะ “ไม่ถูกเลียนแบบ” หรือคล้อยตามได้โดยง่ายนั้นคือกลุ่มคนที่มีบุคลิก “... สุขุม/รอบคอบและเงียบขรึม...” (Plato & Bloom, 1968, p. 288) โดยที่ Clay (2000) มองว่าเป็นเค้าร่างของตัวโสเครตีสเองผู้ซึ่งถูกเพลโตจำลองสร้างขึ้น (p. 146)

ในตอนท้ายของบทสนทนาบทนี้ เพลโตได้ยกข้อกล่าวอ้างของเขามาอีกครั้งเพื่อยืนยันสมมุติฐานที่ว่า ผลิตภัณฑ์ของพวกกวีเหล่านี้ มันไปสร้างความเสื่อมเสียให้เกิดขึ้น

ในความคิดของผู้ฟัง และกล่าวหาที่มีต่อบรรดากวีว่า พวกเขาไม่รู้ว่าพวกเขากำลังพูดถึงอะไรอยู่ (Griswold, 2020) เป็นนักแสดงที่ใช้ภาพลวงตา/มายากล (ซึ่งนำมาโดยการลอกเลียนแบบ) เพื่อปลอมแปลงรูปภาพและ 'ภาพลักษณ์/ลักษณะภายนอก' (appearance) ต่าง ๆ (Tucan, 2013)

นิยามกวีนิพนธ์ผ่านกระจก: ข้อควรปฏิบัติต่อกวีนิพนธ์

จุดประสงค์ที่เห็นได้ชัดในงานเขียนของเพลโต ผ่านน้ำเสียงของโสเครตีส ก็คือการอุปมาอุปมัยคำนิยามวรรณกรรม/กวีนิพนธ์/ศิลปะรูปวาด/ระบายสีผ่านกระจก โดยที่สิ่งที่ถูกสะท้อนออกมาให้เห็นนั้นเปรียบได้กับรูปภาพที่อยู่ในกระจก กล่าวคือ เป็นภาพสะท้อนของวัตถุที่อยู่หน้า "กระจก...(ซึ่งท่าน) สามารถปลอมแปลง (ทุกอย่างได้)อย่างรวดเร็วและพกพามันไปด้วยทุกที่" (Plato & Bloom, 1968, p. 279) เท่านั้น หาได้เป็นตัววัตถุจริงๆ ไม่ เช่นเดียวกันที่วรรณกรรม/กวีนิพนธ์เป็นเพียงรูปแบบภาพลักษณ์ / ลักษณะภายนอกที่ถูกทำให้เป็นอิสระจากความจริง หาได้เป็นความจริงแต่อย่างใด แต่กลับเป็นการลอกเลียนความจริงคุณภาพต่ำ ที่ถูกปลุกกระตุ้นให้ตื่นโดยกระบวนการไตร่ตรองแนวคิด (Tucan, 2013) ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาการอุปมาอุปมัยพื้นฐานที่เขาใช้เพื่อนิยามวรรณกรรมและถูกบันทึกในประวัติศาสตร์ตั้งแต่นั้นมา และเขายืนยันว่าคำอธิบายดังกล่าวของเขามีความถูกต้อง (Tucan, 2013) และแน่นอนว่า การกล่าวอ้างถึงธาตุแท้ของทุกสิ่งทุกอย่างเช่นนี้ ได้สร้างนัยยะที่ว่า บรรดากลุ่มกวีนั้นเป็นผู้ที่ไม่พูดความ การที่พวกเขาอ้างหรือได้รับการกล่าวอ้างโดยบรรดาสาวกของพวกเขาว่าพวกเขาได้บรรลุเข้าไปในปริมณฑลของความจริงแล้วนั้น หาเป็นอะไรที่เป็นจริงไม่ และดังนั้น เมื่อ "...โศกนาฏกรรมและผู้นำของมันโฮเมอร์...(ได้รับ) การพิจารณา..." ตามคำเรียกร้องของโสเครตีส (Plato & Bloom, 1968, p. 281) แล้ว กลุ่มคนที่อยู่ในฐานะผู้ที่แสวงหาความจริง (นักปรัชญาผู้ซึ่งโน้มน้าวจิตใจผู้คนผ่านภาษาหรือวาทศิลป์) ก็จะปฏิบัติต่อพวกเขาเหล่านี้ด้วยท่าทีที่เฉยเมยไม่คล้อยตาม ในตอนท้ายของบทสนทนานี้ โสเครตีสก็มีการพูดเน้นย้ำอีกครั้งหนึ่งที่จะไม่อนุญาตให้มีกวีนิพนธ์อยู่ในเมืองแห่งอุดมคติแห่งนี้ (Plato & Bloom, 1968, p. 290)

บทสรุป

รีพับลิก (เล่มที่สอง สาม และสิบ) มีลักษณะเป็นบทสนทนาที่แสดงให้เห็นถึงการตอบโต้กันระหว่างตัวละครที่ชื่อโสเครตีสกับบรรดาสาวก/คู่สนทนาของเขา เป็นบทบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ถูกบันทึกขึ้นด้วยเพลโต ซึ่งใจความหลักอยู่ที่การวิพากษ์วิจารณ์กวีนิพนธ์อันมีสาเหตุมาจากโครงการจัดตั้งเมืองที่สร้างขึ้นโดยวาจา (หมายถึง นครรัฐ) เพื่อใช้ในการกำหนดขอบเขตคำนิยามแห่งความยุติธรรม

ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า สำหรับโสเครตีสแล้ว กวีนิพนธ์ (เช่นที่ประพันธ์ขึ้นโดยเฮสิอดและโฮเมอร์) นั้น มีข้อผิดพลาดทางด้านเนื้อหา ซึ่งหากนำมาใช้เป็นแบบเรียนทางการศึกษาแล้ว ย่อมเสี่ยงต่อความอันตรายที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างมาก กล่าวคือ มันสามารถโน้มน้าวบรรดาผู้เรียนให้หลงเชื่อ และไม่สามารถแยกแยะความเท็จออกจากความจริงได้ เหล่าบรรดากวี (รวมถึงโฮเมอร์และเฮสิอด) เป็นผู้ผิดศีลธรรม เนื่องจากพวกเขาอ้างตนว่าเป็นเทพเจ้า และอธิบายคุณลักษณะของเหล่าบรรดาเทพเจ้าอย่างไม่ถูกต้อง การวิพากษ์ในลักษณะนี้ นับว่าได้ “แตะเพดาน” เทววิทยาของชาวกรีกในสมัยนั้นด้วย

อุปมากวีนิพนธ์อุปมัยได้กับการตกสะท้อนของกระจก กล่าวคือ ภาพที่อยู่ตรงหน้ากระจกนั้น เป็นเพียงภาพสะท้อนของวัตถุนี้เท่านั้น ในทางกลับกัน บรรดากวีนิพนธ์กลับทำให้ภาพสะท้อนเหล่านี้เป็นวัตถุจริง ทำให้กวีนิพนธ์ถูกจัดให้อยู่ในฐานะเรื่องเล่าและสิ่งซึ่งถูกลอกเลียนแบบ และเกิดการจัดประเภทตามหมวดหมู่หลังจากนั้น โดยอาศัยทฤษฎีแห่งแบบและแผนผังแห่งการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งสามประการเข้าด้วยกัน แม้ว่ากวีนิพนธ์และวาทศิลป์จะสร้างปัญหาทางศีลธรรมเชิงลึกและความผิดปกติทางสุขภาพจิตเหล่าบรรดากวีและนักวาทศิลป์ อาจจะได้รับอนุญาตให้อยู่ภายในเมืองได้โดยถูกจัดให้อยู่ในพลเมืองลำดับที่สาม อันเนื่องมาจากความสามารถในการลอกเลียนทุกสิ่งอย่างของพวกเขา การขับไล่กวีให้ออกจากเมืองนี้ไปนั้นอาจจะเกิดขึ้นไม่ได้ตามที่ได้อ้างมาก่อนหน้านั้น การที่โสเครตีสออกมาวิพากษ์อิทธิพลของกวีนิพธ์ที่มีต่อผู้ชม/ผู้ฟังนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความกังวล/ห่วงใยของเพลโตที่มีต่อศิลปะ สังคม และคุณธรรมจริยธรรม นักปรัชญาต้องทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงที่ปรากฏขึ้น โดยปราศจากเงื่อนไข/ข้อผูกมัดใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับจิตใจ ต้องปฏิเสธโลกเสมือน ต้องมีความระมัดระวังในแง่ที่ว่า ในตัวกวีนิพนธ์เองนั้น มันมีอะไรบางอย่างที่ดูเหมือนกับ “ความจริง” มาพร้อมกับกวีนิพนธ์ผ่านโครงสร้างพื้นฐานเชิงอภิปรัชญาแห่งทฤษฎีแห่งแบบ และความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง ซึ่งทำให้กวีมี

คุณสมบัติเสมือนกับนักวาทศิลป์ โดยที่หากบรรลุผลสำเร็จแล้ว นักปรัชญาจะไม่คล้อยตามพวกเขา ในขณะที่กวีนั้นมีหน้าที่ตัวแทนในการนำเสนอหรือสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่พวกเขาเชื่อว่าเป็นจริง ผ่านกระบวนการ “การเลียนแบบ”ความจริง ซึ่งทำให้พวกเขายอมรับโลกเสมือนจริง ความแตกต่างของทั้งกวีนิพนธ์และปรัชญาในลักษณะนี้ เป็นสาเหตุให้พวกเขาต้องพิพากัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยขอนำเสนอความเข้าใจอย่างรวบรัดได้ว่า ทั้งกวีนิพนธ์และปรัชญานั้นเกือบแตกต่างกัน กล่าวคือ ทั้งคู่ไม่ได้แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง อีกทั้งในบางจุดทั้งกวีและนักปรัชญานั้นต่างก็มีความคล้ายคลึงกัน

References

Clay, D. (2000). **Platonic questions: Dialogues with the silent philosopher.** University Park, PA: Pennsylvania State University Press.

Griswold, C. L. (2000). E Pluribus Unum? On the Platonic ‘Corpus’. **Ancient Philosophy, 20** (1), 195-197. doi:10.5840/ancientphil200020120

Griswold, C. (2020, February 12). **Plato on Rhetoric and Poetry**. Retrieved from https://plato.stanford.edu/entries/plato-rhetoric/

Halliwell, S. (2002). **The Aesthetics of mimesis: Ancient texts and modern problems.** Princeton: Princeton University Press.

Klarer, M. (2013). **An introduction to literary studies.** London: Routledge.

Lear, J. (1999). **Open minded: Working out the logic of the soul.** Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Miller, P. A., Platter, C., & Platón. (2010). **Plato's Apology of Socrates: A commentary.** Norman: University of Oklahoma Press.

Notomi, N. (2011). 15. Image-Making In Republic X And The Sophist: Plato's Criticism Of The Poet And The Sophist. **Plato and the Poets,** 299-326. doi:10.1163/ej.9789004201293.i-434.69

Plato, Hamilton, W., & Emlyn-Jones, C. J. (2004). **Gorgias**. Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books.

Plato, & Bloom, A. (1968). **The Republic.** New York: Basic Books. doi:https://mvlindsey.files.wordpress.com/2015/08/allen-bloom-the-republic.pdf

R., R., & Dolezel, L. (1991). Occidental Poetics: Tradition and Progress. **Poetics Today, 12** (2), 369.doi:10.2307/1772864

Tucan, D. (2013). The Quarrel Between Poetry and Philosophy: Plato - A Sceptical View on 'Poetry'. **Procedia - Social and Behavioral Sciences, 71**, 168-175. doi:10.1016/j.sbspro.2013.01.023

Urmson, J. O., (1997). **Plato and the Poets: Plato's Republic: Critical Essays,** R. Kraut (ed.), Lanham (pp. 223–34). MD: Rowman and Littlefield

West, T. G. (1980). **Plato's Apology of Socrates: An interpretation**, with a new transl. Ithaca, NY: Cornell Univ. Pr. doi:https://www.sjsu.edu/people/james.lindahl/courses/Phil70A/s3/apology.pdf